

Sygn. akt V ACa 1096/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Aleksandra Kempeczyńska (spr.)

Sędzia SA – Marcin Strobel

Sędzia SA – Jerzy Paszkowski

Protokolant: – sekr. sądowy Dorota Jędrak

po rozpoznaniu w dniu 16 kwietnia 2018 r. w Warszawie

na rozprawie

rozpoznał sprawę z powództwa Miejskiego Rzecznika Konsumentów (...) W., A. M., T. O., F. M., M. G. (1), F. B., T. J. i Miejskiego Rzecznika Konsumentów (...) W. działającego na rzecz T. K. (1), Z. J., J. Ż. (1), S. D., J. Ż. (2), O. S., A. B. (1), S. K. (1), I. S. (1), H. M. (1), K. D., W. Ł., K. Z., K. M., E. T., T. J., F. Z., J. K. (1), Z. O., A. K. (1), J. K. (2), T. K. (2), A. K. (2), L. K., S. R., D. S., J. W., K. K. (1), M. D. (1), D. J., M. B. (1), T. G., I. K., B. P. (1), A. G., S. K. (2), S. J., A. L., I. P., J. K. (3), H. M. (2), K. J., E. C., D. R., H. S., I. K. (1), A. W. (1), E. W., B. K. (1), W. B., G. L., C. W., J. L., K. B., T. C. (1), E. Ł., M. L. (1), E. R., M. Ś., T. B., I. O., J. G., W. C., R. S., I. K. (2), S. Z., S. G., Z. Ł., J. S., A. B. (2), F. B., R. W., H. G., T. P., B. K. (2), J. K. (4), A. B. (3), D. N., B. P. (2), M. L. (2), B. K. (3), J. B. (1), Z. K., B. N. (1), W. G., J. P., H. F., A. M., G. S., S. W., T. K. (3), A. Ż., T. O., G. W., M. K. (1), T. C. (2), K. S., J. K. (5), S. S., F. M., A. W. (2), M. D. (2), M. K. (2), M. G. (1), D. Ż., M. S. (1), J. B. (2), A. C. (1), M. S. (2), M. G. (2), B. N. (2), A. C. (2), M. B. (2), H. A. i I. S. (2)

przeciwko (...) sp. z o.o. w W.

przy udziale Prokuratora Okręgowego w Płocku

o unieważnienie, ustalenie i zapłatę

na skutek apelacji powoda Miejskiego Rzecznika Konsumentów (...) W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 24 lutego 2016 r., sygn. akt IV C 692/14

1. prostuje niedokładność zaskarżonego wyroku w zakresie:

a. oznaczenia przedmiotu sprawy w ten sposób, że po słowach „o ustalenie” dodaje słowa „i zapłatę”;

b. oznaczenia strony powodowej w ten sposób, że w miejsce nazwiska (...) wpisuje nazwisko (...), wykreśla nazwisko (...) oraz po słowach: (...) dodaje słowa: „M. G. (1) i Miejskiego Rzecznika Konsumentów (...) W. działającego na rzecz T. K. (1), Z. J., J. Ż. (1), S. D., J. Ż. (2), O. S., A. B. (1), S. K. (1), I. S. (1), H. M. (1), K. D., W. Ł., K. Z., K. M., E. T., T. J., F. Z., J. K. (1), Z. O., A. K. (1), J. K. (2), T. K. (2), A. K. (2), L. K., S. R., D. S., J. W., K. K. (1), M. D. (1), D. J., M. B. (1), T. G., I. K., B. P. (1), A. G., S. K. (2), S. J., A. L., I. P., J. K. (3), H. M. (2), K. J., E. C., D. R., H. S., I. K. (1), A. W. (1), E. W., B. K. (1), W. B., G. L., C. W., J. L., K. B., T. C. (1), E. Ł., M. L. (1), E. R., M. Ś., T. B., I. O., J. G., W. C., R. S., I. K. (2), S. Z., S. G., Z. Ł., J. S., A. B. (2), F. B., R. W., H. G., T. P., B. K. (2), J. K. (4), A. B. (3), D. N., B. P. (2),

M. L. (2), B. K. (3), J. B. (1), Z. K., B. N. (1), W. G., J. P., H. F., A. M., G. S., S. W., T. K. (3), A. Ż., T. O., G. W., M. K. (1), T. C. (2), K. S., J. K. (5), S. S., F. M., A. W. (2), M. D. (2), M. K. (2), M. G. (1), D. Ż., M. S. (1), J. B. (2), A. C. (1), M. S. (2), M. G. (2), B. N. (2), A. C. (2), M. B. (2), H. A. i I. S. (2);

2. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Marcin Strobel Aleksandra Kempczyńska Jerzy Paszkowski

Sygn. akt V ACa 1096/17

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 15 lipca 2014 r. Miejski Rzecznik Konsumentów w W. wniósł w imieniu 30 powodów pozew przeciwko (...) Sp. z o.o. w W. o unieważnienie umów dotyczących sprzedaży energii elektrycznej zawartych pomiędzy pozwaną spółką a konsumentami w okresie od października 2013 r. do kwietnia 2014 r., o zasądzenie na rzecz T. K. (1), I. S., H. M. (1), K. M., J. W. po 540 zł z ustawowymi odsetkami od odpowiednio 4 kwietnia 2014 r., 27 marca 2014 r., 8 kwietnia 2014 r., 23 maja 2014 r., 4 kwietnia 2014 r. i 10 kwietnia 2014 r. do dnia zwrotu, na rzecz J. Ż. (1) kwoty 542,12 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 maja 2014 r. do dnia zapłaty, A. B. (1) kwoty 545 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 maja 2014 r. do dnia zapłaty, K. D. kwoty 542,31 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 20 maja 2014 r. do dnia zapłaty, W. Ł. kwoty 546,73 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 maja 2014 r. do dnia zapłaty, T. J. kwoty 545 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 maja 2014 r. do dnia zapłaty, T. K. (2) kwoty 480 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 maja 2014 r. do dnia zapłaty, D. S. kwoty 99 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 1 lipca 2014 r. do dnia zapłaty, K. K. (1) kwoty 545,58 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 200 zł od dnia 6 maja 2014 r., od kwoty 200 zł od dnia 10 czerwca 2014 r., od kwoty 145,58 zł od dnia 1 lipca 2014 r. do dnia zapłaty, o nakazanie pozwanej zaniechania nieuczciwych praktyk rynkowych, polegających na wprowadzającym w błąd działaniu, które zniekształca zachowania rynkowe konsumentów przed zawarciem umowy sprzedaży, poprzez udzielanie informacji, iż przedstawiciel pozwanej reprezentuje dotychczasowego dostawcę prądu, informowanie konsumentów, iż wizyta przedstawiciela pozwanej dotyczy aneksu do umowy z dotychczasowym sprzedawcą prądu, informowania konsumentów, że propozycja zawarcia umowy dotyczy oferty (...), informowanie konsumentów, że celem podpisania dokumentów jest uzupełnienie danych na umowie sprzedaży energii oraz polegającym na wprowadzającym w błąd zaniechaniu, które zniekształca zachowania rynkowe konsumentów przed zawarciem umowy sprzedaży, polegającym na nieprzekazywaniu w sposób jednoznaczny, jasny i we właściwym czasie informacji o tożsamości pozwanej i jej relacji względem spółki (...), niepodawaniu pełnej nazwy przedsiębiorcy, posługiwaniu się pojęciami „energetyka, zakład energetyczny”, niewyprowadzaniu konsumentów z błędu co do tego kogo reprezentuje przedstawiciel pozwanej, udzielaniu niepełnych i niejednoznacznych informacji o celu wizyty, pomijaniu informacji istotnych dla konsumentów tj. nieinformowaniu, że zawarcie umowy z pozwaną prowadzi do zmiany sprzedawcy energii i rozwiązania umowy z dotychczasowym jej dostawcą, niewręczaniu konsumentom wzoru oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Pismem z dnia 10 kwietnia 2015 r. Rzecznik rozszerzyła powództwo co do kolejnych 116 konsumentów. Do sprawy przystąpiło 5 powodów, którzy podtrzymał powództwo wniesione przez Rzecznika.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa podnosząc dwa zarzuty: braku legitymacji po stronie rzecznika oraz nieudowodnienia zgłoszonych żądań.

Wyrokiem z dnia 24 lutego 2016 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i nie obciążył powodów kosztami postępowania.

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna:

Do Miejskiego Rzecznika Praw Konsumentów zgłosiło się ze skargami ponad 100 osób, które podpisały z pozwaną Spółką umowy dostawy energii. Konsumentów zostali odwiedzeni przez przedstawicieli, działających w imieniu pozwanej Spółki. Przedstawiciele, w niektórych przypadkach po wcześniejszej rozmowie telefonicznej, zaproponowali

zawarcie umowy sprzedaży energii. Konsumenci skorzystali z przedstawionej oferty i podpisali umowy. Większość z nich nie przeczytała podpisywanych dokumentów. Po pewnym czasie konsumenci zorientowali się, iż podpisali umowy z nowym dostawcą energii i w związku z powyższym, uznając, iż są one dla nich niekorzystne, wypowiedzieli je. Pozwana Spółka nałożyła w związku z tym kary na konsumentów i wezwała do ich zapłaty. Część z nich uiściła te należności. Konsumenci zgłosili się do Rzecznika ze skargami podnosząc, iż zostali przez przedstawicieli pozwanej wprowadzeni w błąd co do rodzaju oferty, kontrahenta, z którym podpisali umowę i jej warunków. W złożonych oświadczeniach konsumenci podnieśli, że przedstawiciele pozwanej Spółki udzielali informacji, iż reprezentują dotychczasowego dostawcę prądu, informowali, iż wizyta przedstawiciela pozwanej dotyczy aneksu do umowy z dotychczasowym sprzedawcą prądu, informowali, że propozycja zawarcia umowy dotyczy oferty (...), informowali, że celem podpisania dokumentów jest uzupełnienie danych na umowie sprzedaży energii, nie przekazywali w sposób jednoznaczny, jasny i we właściwym czasie informacji o tożsamości pozwanej i jej relacji względem spółki (...), nie podawali pełnej nazwy przedsiębiorcy, posługiwali się pojęciami „energetyka, zakład energetyczny”, nie wyprowadzali konsumentów z błędu co do tego kogo reprezentuje przedstawiciel pozwanej, udzielali niepełnych i niejednoznacznych informacji o celu wizyty, pomijali informacje istotnych dla konsumentów tj. nieinformowaniu, że zawarcie umowy z pozwaną prowadzi do zmiany sprzedawcy energii i rozwiązania umowy z dotychczasowym jej dostawcą, nie wręczali konsumentom wzoru oświadczenia o odstąpieniu od umowy.

Sąd wskazał, że bezspornym między stronami są okoliczności, wskazujące na zawarcie umów o dostawę energii z pozwaną spółką przez osoby, w imieniu których Rzecznik wystąpił z pozwem o unieważnienie umów. Bezspornym także jest to, iż następnie konsumenci złożyli oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy, czego skutkiem było nałożenie opłaty za przedterminowe rozwiązanie umowy przez pozwaną. Kwestią sporną jest czy przedstawiciele pozwanej Spółki przedstawiając konsumentom ofertę wprowadzili ich w błąd i zachowali się w sposób, który w skargach do Rzecznika opisali powodowie.

W ocenie Sądu powództwo nie zasługuje na uwzględnienie powodu jego nieudowodnienia. Zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Ani Rzecznik ani powodowie, którzy przystąpili do sprawy nie udowodnili podnoszonych w pozwie i pozostałych pismach procesowych zarzutów. Do akt zostały złożone umowy o dostawę energii, oświadczenia o ich wypowiedzeniu, noty, dowody uiszczenia nałożonej przez pozwaną kary oraz skargi skierowane do Rzecznika. Zgodnie z art. 245 k.p.c. dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Wszystkie złożone do akt dokumenty, a zwłaszcza oświadczenia klientów pozwanej Spółki są takimi właśnie dokumentami. Treść oświadczeń co do okoliczności towarzyszących podpisywaniu umów została zakwestionowana przez pozwanego. Sąd na każdym terminie rozprawy pytał stronę powodową o wnioski dowodowe i takowe nie zostały zgłoszone. W związku z tym, iż Rzecznik nie jest osobą fizyczną, która działając bez pełnomocnika profesjonalnego wymagałaby pouczeń w trybie art. 5 k.p.c., Sąd takowych pouczeń nie udzielił. Strona powodowa nie zaoferowała żadnych innych dowodów. W związku z powyższym Sąd uznał, iż strona powoda nie udowodniła dochodzonych pozwem roszczeń i powództwo oddalił.

Drugim zarzutem podnoszonym przez pozwanego jest brak legitymacji Rzecznika co do pierwszego z roszczeń zgłoszonych w pozwie, czyli uznania zawartych umów za nieważne.

Zgodnie z art. 63³ k.p.c. w sprawach o ochronę konsumentów powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów może wytaczać powództwa na rzecz obywateli, a także wstępować, za zgodą powoda, do postępowania w tych sprawach w każdym jego stadium. W ocenie Sądu roszczenie o unieważnienie umów oparte na wadach oświadczeni woli (wedle twierdzeń strony powodowej) nie jest stricte sprawą o ochronę praw konsumentów.

Mając powyższe na uwadze Sąd oddalił powództwo. O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. uznając, iż powodowie to osoby starsze, niezamożne i zasady sprawiedliwości społecznej przemawiają za takim orzeczeniem.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł Miejski Rzecznik Konsumentów (...) W., zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

1. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez wadliwe, nie odpowiadające przepisom prawa sporządzenie jego uzasadnienia, które uniemożliwia powodowi dokonanie oceny toku wyводу prowadzącego do wydania zaskarżonego orzeczenia, polegające na:

a. niewyjaśnieniu czy Sąd rozpoznający sprawę opierał się na przepisach ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, czy też - jak się wydaje - na przepisach Kodeksu cywilnego dotyczących wad oświadczeń woli, a jeżeli tak to dlaczego. Nieodniesienie się przez Sąd do materialnoprawnej podstawy pozwu, prowadzi w konsekwencji do tego, że wyrok nie poddaje się kontroli instancyjnej;

b. niewyjaśnieniu przez Sąd I instancji, z jakiego powodu przyjął, że roszczenie Powoda o unieważnienie umów zawartych przez konsumentów z Pozwanym nie jest sprawą o ochronę konsumentów, o której mowa w art. 63³ k.p.c., a tym samym dlaczego odmówił powodowi w tym zakresie legitymacji do dochodzenia roszczeń.

2. nierozpoznanie istoty sprawy, polegające na zaniechaniu przez Sąd I instancji zbadania materialnej podstawy żądań pozwu poprzez:

a. zastosowanie wyłącznie przepisów kodeksu cywilnego o wadach oświadczenia woli, podczas gdy żądanie pozwu oparte jest na przepisach ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

b. bezpodstawne uwzględnienie chybionego zarzutu pozwanego co do braku opartej na art. 63³ k.p.c. legitymacji rzecznika do dochodzenia roszczenia o unieważnienie umów zawartych przez konsumentów z pozwanym.

3. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 232 k.p.c. poprzez oparcie się przez Sąd I instancji na art. 6 k.c. i całkowite pominięcie przez Sąd art. 13 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, regulującego odwrócony ciężar dowodu, co doprowadziło do wyciągnięcia wobec powoda negatywnych konsekwencji nieprzeprowadzenia przez niego dowodu na okoliczność, którą w myśl art. 13 powinien udowodnić pozwany, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy.

4. naruszenie prawa procesowego, a dokładnie przepisu art. 245 k.p.c. przez uznanie, że przedstawione przez powoda i dopuszczone przez Sąd jako dowody w sprawie dokumenty, a zwłaszcza oświadczenia konsumentów nie stanowią - jako dokumenty prywatne w rozumieniu art. 245 k.p.c. - dowodu na okoliczność przebiegu zdarzeń w nim opisanych, podczas gdy dokumenty te są samodzielnym środkiem dowodowym, które to uchybienie miało istotny wpływ na wynik sprawy.

5. naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, a dokładnie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez:

a. brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego i dokonanie jego oceny z pominięciem istotnej części tego materiału, tj. zawartych w dokumentach oświadczeń ponad stu konsumentów, a w konsekwencji błędne ustalenie, że strona powodowa nie udowodniła dochodzonych pozwem roszczeń, podczas gdy powód zaoferował dowody w postaci oświadczeń ponad stu konsumentów, które jako logiczne, spójne i wzajemnie uzupełniające się należy uznać za wiarygodne.

b. dokonanie wadliwej oceny materiału dowodowego poprzez pominięcie przy ocenie wiarygodności oświadczeń zawartych w dokumentach składanych przez konsumentów, cech ich autorów oraz okoliczności, w jakich były składane podczas gdy uwarunkowania te mają znaczenie dla prawidłowej ich oceny, tj. oceny dokonywanej przez pryzmat modelu przeciętnego konsumenta.

6. naruszenie przepisu art. 63³ k.p.c. poprzez niewłaściwą jego wykładnię i przyjęcie, że powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów nie posiada legitymacji do wystąpienia o unieważnienie umów, co w ocenie Sądu I instancji uzasadniało oddalenie powództwa.

W związku z powyższymi zarzutami na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 368 § 1 pkt 5 k.p.c. powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie jako sądowi I instancji pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, ewentualnie na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 368 § 1 pkt 5 k.p.c. powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest zasadna i zasługuje na uwzględnienie.

Zasadny jest zarzut nierozpoznania istoty sprawy, polegający na zaniechaniu przez Sąd I instancji zbadania materialnej podstawy żądań pozwu poprzez nie zastosowanie przepisów ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym i bezpodstawne uwzględnienie chybionego zarzutu pozwanego co do braku opartej na art. 63³ k.p.c. legitymacji rzecznika do dochodzenia roszczenia o zapłatę odszkodowania i o unieważnienie umów, zawartych przez konsumentów z pozwanym.

Bezspornym jest, że na podstawie art. 63³ k.p.c. w sprawach o ochronę konsumentów powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów może wytaczać powództwa na rzecz obywateli. Zasadą zatem jest, że rzecznik jako instytucja powołana do ochrony interesów konsumentów jest legitymowany do wytoczenia na rzecz konsumenta każdego powództwa w sprawach o ochronę konsumentów. Rzecznik działający na rzecz indywidualnego konsumenta może więc wystąpić z każdym żądaniem, z którym mógłby samodzielnie wystąpić ten konsument. Z brzmienia art. 12 u.p.n.p.r. jednoznacznie wynika, że konsument może wystąpić z każdym z pięciu wskazanych w tym przepisie żądań. Konsument może dochodzić tych roszczeń działając samodzielnie. Może też być zastąpiony w procesie przez rzecznika konsumentów działającego na podstawie art. 63³ k.p.c. Rzecznik działający na rzecz indywidualnego konsumenta może więc wystąpić z wszystkimi roszczeniami, jakie przysługują konsumentowi na mocy art. 12 ust. 1 - 5 u.p.n.p.r.

Niezależnie od legitymacji przysługującej rzecznikowi na mocy art. 63³ k.p.c. do wytoczenia powództwa na rzecz indywidualnego konsumenta, ustawodawca dodatkowo przyznał rzecznikowi samodzielną legitymację procesową do:

- wytoczenia powództwa w postępowaniu grupowym na podstawie art. 4 ust 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym,
- wytoczenia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na podstawie art. 479³⁸ k.p.c.
- wytoczenia powództwa na podstawie art. 12 ust 1, 3 i 5 u.p.n.p.r.

Wskazane przepisy w ocenie Sądu Apelacyjnego w żaden sposób nie ograniczają legitymacji, przysługującej rzecznikowi na podstawie art. 63³ k.p.c., ale wręcz przeciwnie - legitymację tę rozszerzają. Artykuł 63³ k.p.c. nigdy nie dawał i nie daje rzecznikowi konsumentów legitymacji do samodzielnego działania. Artykuł 12 ust 2 pkt 5 u.p.n.p.r. wprowadził natomiast możliwość dla działania przez rzecznika nie tylko na rzecz konkretnego konsumenta (na podstawie art. 63³ k.p.c.), ale także samodzielnie, wyposażając go we własną materialnoprawną (tzw. publiczną) legitymację procesową. Działając samodzielnie rzecznik jest nie tylko formalną, ale i rzeczywistą stroną postępowania.

Oczywistym jest, że działając samodzielnie, nie na rzecz konkretnego konsumenta, poszkodowanego skutkami nieuczciwej praktyki rynkowej, rzecznik nie może żądać usunięcia skutków tej praktyki, naprawienia wyrządzonej konsumentowi szkody czy unieważnienia umowy. Zrozumiałe jest, że samodzielna legitymacja rzecznika jest węższa niż legitymacja konsumenta.

Dodatkowo należy wskazać, że Sąd I instancji oddalając powództwo powołał się na brak legitymacji rzecznika konsumentów do żądania unieważnienia umów zawartych między pozwaną a konsumentami. Sąd I instancji całkowicie pominął przy tym, że powodami w postępowaniu byli także konsumenci, którzy do postępowania

przystąpili. Powodom - konsumentom niewątpliwie przysługiwało uprawnienie do występowania z roszczeniami określonymi w art. 12 ust 1 pkt 2 i 4 u.p.n.p.r., do czego Sąd w ogóle się nie odniósł.

Zasadny jest także zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 232 k.p.c. poprzez oparcie się przez Sąd I instancji na art. 6 k.c. i tym samym całkowite pominięcie art. 13 u.p.n.p.r., zgodnie z którym ciężar dowodu, że dana praktyka rynkowa nie stanowi nieuczciwej praktyki, wprowadzającej w błąd, spoczywa na przedsiębiorcy, któremu zarzuca się stosowanie nieuczciwej praktyki rynkowej. Argumentacja pozwanego, zawarta w odpowiedzi na apelację, a oparta na poglądzie M. S. (3), jakoby korzystne dla konsumenta przerzucenie ciężaru dowodu na przedsiębiorcę nie znajduje zastosowania w sytuacji, gdy z żądaniem ochrony nie występuje konsument, tylko rzecznik konsumentów, jest w ocenie Sadu Apelacyjnego błędna. Przyjęcie tej koncepcji - w przypadku gdy do postępowania wytoczonego przez rzecznika, działającego na rzecz konsumenta, przystąpiłby ten konsument - prowadziłoby do niezrozumiałej sytuacji procesowej. W takim przypadku po stronie powodowej występowałoby dwóch powodów, do których stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym (art. 63⁴ k.p.c. w zw. z art. 56 § 1 k.p.c.), wobec których należałoby stosować różne przepisy w zakresie postępowania dowodowego, tj. regułę określoną w art. 13 u.p.n.p.r. do konsumenta i regułę z art. 6 k.c. wobec rzecznika. Powyższe pokazuje, że w zakresie ciężaru dowodu nie można różnicować sytuacji procesowej konsumenta i rzecznika działającego na jego rzecz.

Zasadny jest także zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów i dokonanie tej oceny w sposób dowolny z pominięciem dokumentów, zawierających oświadczenia konsumentów tylko z tego powodu, że są one dokumentami prywatnymi. Wskazać należy, że dokument prywatny niewątpliwie może stanowić podstawę ustaleń faktycznych i wyrokowania. Podobnie jak w wypadku innych dowodów, sąd powinien ocenić wiarygodność takich dowodów uwzględniając ich cechy i obiektywne okoliczności ich złożenia. Sąd I instancji błędnie uznał oświadczenia konsumentów za niewiarygodne tylko dlatego, że są zawarte w dokumentach prywatnych. Dla oceny wiarygodności oświadczeń konsumentów ważne jest, że duża ich część składana była do pozwanego jeszcze przed zgłoszeniem się konsumentów do rzecznika o pomoc, część oświadczeń zawarta jest w skargach kierowanych do rzecznika, sporządzanych samodzielnie i spontanicznie. Analiza poszczególnych skarg konsumentów pozwala na ustalenie, że istnieje pewien jednolity schemat postępowania pozwanego w pozyskiwaniu klientów. W ocenie Sądu Apelacyjnego oświadczenia złożone przez konsumentów są wiarygodne, są to bowiem relacje obcych sobie osób, które podpisały umowy zupełnie niezależnie, a łączy je jedynie to, że szukając pomocy zwróciły się do tej samej instytucji. Niezwykła zbieżność ich relacji, fakt, że opowiadają o przebiegu kontaktu z przedstawicielami pozwanego w tak podobny sposób, czyni je wiarygodnymi.

W ocenie Sądu Apelacyjnego dowodem na ustalenie okoliczności zawarcia umowy przez konkretnego konsumenta jest więc nie tylko jego oświadczenie, czyli dowód pochodzący od strony postępowania, ale też oświadczenia innych osób, opisujące praktykę funkcjonowania przedsiębiorcy, które z punktu widzenia pojedynczego konsumenta należy traktować jak dokumenty pochodzące od osób trzecich.

Mając powyższe na uwadze oraz to że uznając brak legitymacji procesowej rzecznika Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok do ponownego rozpoznania, pozostawiając Sądowi I instancji na podstawie o art. 108 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd I instancji ustali w sposób jednoznaczny stan faktyczny w sprawie, rozważy konieczność uzupełnienia materiału dowodowego poprzez dopuszczenie dowodów z zeznań świadków i złożonych dokumentów. Po przeprowadzeniu ustaleń faktycznych, dokona kwalifikacji prawnej stanu faktycznego pod określoną normę prawa materialnego i zbada kwestię ewentualnej zasadności wszystkich zgłoszonych roszczeń o unieważnienie, nakazanie i zapłatę.

Marcin Strobel Aleksandra Kempczyńska Jerzy Paszkowski